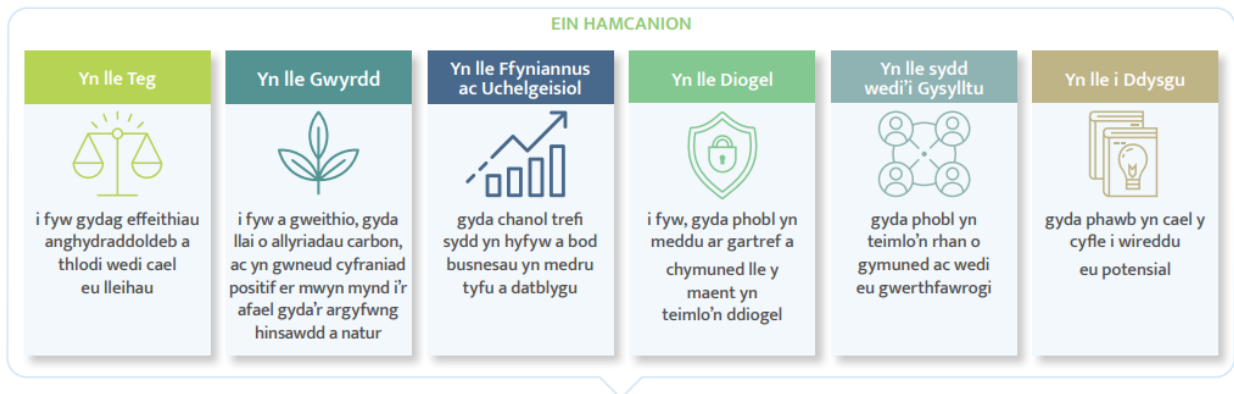

Crynodeb

Mae ein Cynllun Cymunedol a Chorfforaethol yn nodi ein huchelgais ar gyfer y cyngor a Sir Fynwy a'r camau y byddwn yn eu cymryd i ddod yn sir garbon sero, cefnogi llesiant, iechyd ac urddas i bawb ar bob cam yn eu bywydau. Ein blaenoriaethau absoliwt yw taclo diffyg cyfartaledd, gweithio'n galed i ddatgarboneiddio ein sir a gweithio gyda'n preswylwyr ac mewn partneriaeth ag eraill i fodloni ein hamcanion.

Hunan-asesiad blynyddol yw un o'r ffyrdd yr ydym yn dal ein hunain i gyfrif. Rydym yn olrhain y cynnydd mewn cymhariaeth â'n blaenoriaethau, yn dynodi gwersi i'w dysgu ac yn asesu ble y gellid gwneud gwelliannau er mwyn i ni allu cadw ar y llwybr cywir i gyflawni ein huchelgeisiau. Mae'n ofynnol i bob Cyngor yng Nghymru wneud yr un peth dan ofynion Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Mae'r adroddiad hwn yn cyfleu casgliadau ein hunan-asesiad am y cyfnod 2022-23

Yn dilyn yr etholiadau lleol ym Mai 2022, etholwyd gweinyddiaeth newydd i arwain y cyngor. Cadarnhaodd y Cabinet set newydd o amcanion ym mis Hydref gyda'r aelodau yn cymeradwyo'r Cynllun Cymunedol a Chorfforaethol mwy manwl yn Ebrill 2023, ar ôl y cyfnod asesu blynyddol. Rydym wedi strwythuro'r adroddiad o gwmpas chwe amcan y cynllun hwnnw ond gan na chadarnhawyd y cynllun cyfan hyd ddiwedd y flwyddyn, mae'r asesiad yn edrych yn bennaf ar y meysydd i'w datblygu a ddynodwyd yn yr hunan-asesiad blaenorol nid y camau penodol yn y Cynllun Cymunedol a Chorfforaethol.

Pa mor dda yr ydym yn deall ein cyd-destun lleol a'n lle?

Mae gennym ddealltwriaeth dda o'n lle ar sail asesiad llesiant, asesiad anghenion y boblogaeth, adborth gan breswylwyr a gwybodaeth a gasglwyd gan aelodau etholedig. Mae ein data wedi bod yn sail i ddatblygu polisiâu a blaenoriaethau gan gynnwys y gwaith ar Gynllun Datblygu Lleol Newydd. Mewn rhai meysydd o'n gwaith, fel diffyg cydraddoldeb a thlodi, rydym wedi dechrau datblygu data mwy lleol, ond nid ydym yn deall profiadau gwirioneddol yr holl breswylwyr yn llawn eto. Bu cyfrannu gweithredol at lunio penderfyniadau. Rydym wedi gwrandao ac addasu rhai o'n cynlluniau ar sail y dystiolaeth a gyflwynwyd wrth graffu cyn llunio penderfyniad. Mae 33% o'r preswylwyr ar hyn o bryd yn teimlo eu bod yn gallu dylanwadu ar benderfyniadau yn eu hardal leol mewn cymhariaeth â chyfartaledd Cymru o 30%. Rydym am i'r ffigur hwn fod yn llawer uwch. Rydym yn cydnabod bod llawer mwy i'w wneud i gyflawni ein huchelgais i weithio gydag ac ochr yn ochr â phreswylwyr, gan eu galluogi i siapio eu dyfodol.

Pa mor dda yr ydym yn cyflawni'r deilliannau yr ydym wedi cytuno arnynt?

Rydym wedi asesu ein cynnydd mewn cymhariaeth â chwe amcan ein Cynllun Cymunedol a Chorfforaethol gan ddefnyddio graddfa chwe phwynt sy'n rhoi dyfarniad ar bob un o 1 (anfodhaol) hyd at 6 (rhagorol). Mae llawer o'r pethau yr ydym wedi eu nodi i'w gwneud, fel gwella iechyd

afonydd a chyflawni sero net yn heriau cymdeithasol cymhleth a byddant yn cymryd amser i'w cyflawni. O ganlyniad, rhai o'r gweithgareddau yr ydym yn rhoi adroddiad amdanynt yn awr yw'r blociau adeiladu a'r cerrig milltir ar y ffordd i gyflawni'r deilliannau yr ydym yn eu bwriadu yn hytrach na'r deilliannau eu hunain.

Lle teg i fyw – Ein Dyfarniad: Lefel 4 (Da)

Ni ddylai unrhyw un gael ei adael ar ôl yn Sir Fynwy ac rydym yn gweithio i helpu'r rhai sydd angen cymorth i fyw'r bywyd y mae arnynt ei eisiau. Mae'r argyfwng costau byw wedi gwneud yr anghyfartaledd incwm yn ein sir yn fwy amlwg. Mae llawer o'r preswylwyr yn ei chael yn gynyddol anodd ymdopi. Wrth ymateb, rydym wedi darparu amrywiaeth o gefnogaeth i'r rhai y mae'n effeithio arnynt, gan gynnwys dosbarthu hanner miliwn o bunnau trwy gynllun dewisol a gweithio gydag ysgolion a grwpiau cymunedol. Mewn partneriaeth â Chyngor ar Bopeth a Mind Cymru rydym wedi rhedeg 15 o sesiynau cefnogi i roi cyngor i helpu pobl sy'n ei chael yn anodd. Rydym hefyd yn edrych yn y tymor hir ac wedi darparu rhaglenni i gynyddu cyflogaeth a sgiliau a fydd yn eu tro yn galluogi pobl i gynyddu eu hincwm. Fel y sonnir isod, y flwyddyn ddiwethaf fe wnaethom gefnogi 142 o bobl yn ôl i waith. Rydym hefyd yn darparu amrywiaeth o gyrsiau hyfforddi i helpu preswylwyr i uwchsgilio a chynyddu eu gallu i ennill cyflog. Mae ein timau MonLife wedi darparu dros 10,000 o oriau o weithgareddau chwarae trwy'r gwyliau ysgol, ac rydym wedi goruchwyllo cyflwyno pryddau ysgol am ddim i bawb mewn ysgolion cynradd er budd teuluoedd sydd â phlant ifanc. Rydym hefyd wedi ymrwymo i gynyddu cyfraniad preswylwyr at y broses o lunio penderfyniadau, er enghraifft fe wnaethom £60,000 ar gael trwy gyllidebu cyfranogol lle mae preswylwyr yn penderfynu'n uniongyrchol sut i wario arian.

Lle gwyrdd i fyw – Ein Dyfarniad: Lefel 3 (Digonol)

Rydym yn geidwaid i'n sir. Rydym yn cydnabod ein bod yn wynebu argyfwng hinsawdd a natur a bod rhaid gweithio i ddiogelu a chadw ein lle i genedlaethau'r dyfodol. Mae gennym yn awr ddealltwriaeth glir o'r carbon yr ydym yn ei ollwng fel sefydliad ac rydym wrthi yn weithredol i leihau hyn. Diolch i ymdrechion preswylwyr, fe wnaethom ailgylchu 69.9% o wastraff – ymhell dros ein targed o 64% ar gyfer 22-23 ac ar y ffordd i'n targed tymor hwy o 72%. Er bod hyn yn dangos cynnydd da dros y flwyddyn ddiwethaf, rydym wedi gosod her fawr i ni'n hunain ac yn cydnabod bod gennym ffordd bell i fynd yn y frwydr yn erbyn newid hinsawdd. Ar ein cyfradd bresennol o gynnydd, rydym yn annhebygol o gyflawni ein huchelgais o ddod yn sefydliad sero net erbyn 2030. Mae lefelau ffosffadau mewn afonydd yn parhau yn broblem fawr, gyda 88% o Afon Wysg a 67% o Afon Gwy yn methu'r targedau ffosffadau. Fel awdurdod lleol, cyfyngedig yw'r pethau y gallwn eu gwneud i ymdrin â hyn. Rydym yn gweithio gydag amrywiaeth o bartneriaid gan gynnwys Dŵr Cymru i wella iechyd yr afonydd ac rydym yn integreiddio adfer natur yn ein gwaith ar ddatgarboneiddio. Yn y cyngor, rydym wedi gosod 6.5MW o ynni adnewyddadwy ar ein hadeiladau ac wedi cyfnewid rhagor o'n cerbydau disel am rai trydan. Mae llawer o'r carbon yn deillio o'r pethau yr ydym yn eu prynu gan gyflenwyr ac rydym yn gweithredu strategaeth gaffael sy'n gymdeithasol gyfrifol i leihau hyn o flwyddyn i flwyddyn, er enghraifft, trwy ddatblygu mwy o gadwyni cyflenwi lleol, gan gynnwys cynnig grantiau £10,000 i grwpiau cymunedol a busnesau a all helpu i gyflawni hyn.

Lle sy'n ffynnu ac yn uchelgeisiol - Ein Dyfarniad: Lefel 4 (Da)

Rydym yn anelu at greu'r amodau lle gall busnesau a gweithwyr ffynnu a llwyddo. Un cyfyngiad ar fusnesau yw bod dros 99% o'r safleoedd masnachol sydd ar gael wedi eu meddiannu. Rhoddwyd caniatâd cynllunio i 19 o safleoedd cyflogaeth newydd yn y flwyddyn ddiwethaf i dacio'r broblem hon. Rydym hefyd wedi rhoi cyngor a chefnogaeth i 55 o fusnesau cyn iddynt ddechrau a rhai presennol. Roedd hyn dan ein targed. Er mwyn gwella'r gefnogaeth i fusnesau lleol rydym wedi sicrhau cyllid llywodraeth y Deyrnas Unedig ar gyfer datblygu sgiliau a busnesau. Wrth edrych tuag at ddyfodol mwy cynaliadwy rydym yn cynhyrchu Cynllun Datblygu Lleol Newydd a fydd yn arwain at

fwy o safleoedd cyflogaeth yn cael eu dynodi. Mewn partneriaeth â phreswylwyr, rydym wedi gweithio ar ddatblygu cynlluniau meistr ar gyfer canol trefi i sicrhau bod y mannau hyn yn fannau bywiog sy'n parhau i ddenu pobl yno ar gyfer amrywiaeth mawr o ddefnyddiau. Gostyngodd y gyfradd amddifadedd digidol yn y sir yn sylweddol o 5.1% yn 2019 i 2.5% yn 2022. Mae ein gwaith gyda phartneriaid i gynyddu'r mynediad at fand eang cyflym wedi chwarae ei ran wrth wella cysylltedd yn ein sir.

Lle diogel i fyw – Ein Dyfarniad: Lefel 3 (Digonol)

Mae'r cynnydd mewn digartrefedd yn her i'n Sir. Cyfrannodd prisiau eiddo uchel, prinder llety preifat fforddiadwy ar rent a'r cynnydd mewn costau byw i gyd at broblem ddigartrefedd gynyddol. Rydym wedi cyflwyno dull tai yn gyntaf sy'n rhoi atebion tai tymor hir i bobl sydd wedi methu cynnal llety yn y gorffennol oherwydd eu hanghenion cymhleth a/neu niferus. Rydym hefyd wedi datblygu Cynllun Trosglwyddo Ailgartrefu Carlam i gefnogi unrhyw un sy'n profi digartrefedd i symud i gartref sefydlog mor gyflym â phosibl. Mae dod o hyd i lety addas i'r digartref yn y sir yn parhau yn her. Cynyddodd y defnydd o lety gwely a brecwast fymryn o 90 o aelwydydd i 92 yn ystod y flwyddyn ddiwethaf. Ar gyfartaledd mae'n cymryd 10.2 mis i symud aelwyd ddigartref i lety sefydlog/parhaol. Ein bwriad yw cael hyn dan 6 mis erbyn 2027. Cwblhawyd 35 o gartrefi fforddiadwy yn ein cyfnod monitro Cynllun Datblygu Lleol diwethaf, roedd hyn yn is na'r targed o 96 ac roedd o ganlyniad i brinder tir datblygu a lefelau ffosffadau mewn afonydd. Effeithiodd ffosffadau ar ddatblygu 308 o anheddau i gyd, o'r rhain roedd 149 yn anheddau fforddiadwy sydd yn amlwg yn ei gwneud yn anos i deuluoedd ddod o hyd i rywle i fyw.

Lle cysylltiedig lle mae pobl yn gofalu – Ein Dyfarniad: Lefel 3 (Digonol)

Mae arnom eisiau i Sir Fynwy fod yn lle sy'n gwerthfawrogi cyfraniad pobl, lle maent yn teimlo'n rhan o gymuned ac yn gysylltiedig ag eraill. Mae ein timau gwasanaethau cymdeithasol yn wynebu mwy o alw ac achosion mwy cymhleth. Nid yw hyn yn unigryw i Sir Fynwy ac mae'n cymryd cyfran fwy a mwy o'n cyllidebau. Rydym yn cydnabod yr angen i wneud pethau'n wahanol i gefnogi ein dinasyddion mwyaf bregus. Rydym wedi datblygu rhagor o ddulliau ar sail lle gan helpu pobl i gysylltu ag eraill yn eu cymuned leol sy'n lleihau'r angen iddynt ddibynnu'n gyfan gwbl ar wasanaethau ffurfiol. Fe wnaethom hefyd lansio prosiect micro-ofalwyr i ddiwallu angen trwy fentrau bach lleol. Mae'r gofalwyr yma yn darparu 161 awr o ofal bob wythnos. Rydym wedi llwyddo i gael gostyngiad yn yr oriau wythnosol nad oedd yn cael eu cyflawni o bron i 1,200 i 804 yr wythnos.

Mae llawer o alw a chymhlethdod yn parhau i blant sydd angen cefnogaeth gan wasanaethau cymdeithasol. Ar ddiwedd 2022/23 roedd 211 o blant yn cael gofal gan yr awdurdod lleol. Mae ein timau wedi canolbwyntio ar weithio gyda theuluoedd i gefnogi eu cryfderau, rheoli risgiau a chyflawni deilliannau da. O'r plant sydd â chynllun gofal a chefnogaeth, mae 61% yn cael eu cefnogi i aros gartref pan fydd yn ddiogel i wneud hynny. Rydym yn parhau i gymryd camau i atal plant rhag dod i'n gofal a lleihau'r niferoedd o blant sydd mewn gofal. Fodd bynnag, weithiau mae arnom angen defnyddio lleoliadau arbenigol i ymdrin ag achosion cymhleth ac mae'r rhain yn gostus ac yn brin sy'n rhoi pwysau ar ein hadnoddau prin. Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf rydym wedi gweithio gyda phartneriaid i gomisiynu darpariaeth arbenigol i bobl ifanc ag anghenion cymhleth. Rydym hefyd wedi datblygu strategaeth recriwtio a chadw ar gyfer ein gweithlu gofal cymdeithasol. Rydym yn parhau i wynebu nifer o heriau wrth allu ymateb i anghenion gofal a chefnogaeth pobl mor gyflym ag y byddem yn dymuno. Mae 83.5% o oedolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth yn hapus gyda'u gofal, i lawr o 86.9% yn y flwyddyn flaenorol.

Lle i ddysgu – Ein Dyfarniad: Lefel 4 (Da)

Dylai Sir Fynwy fod yn fan lle mae pawb yn profi'r dechrau gorau posibl mewn bywyd ac yn cael y cyfle i ddysgu, gan ddatblygu'r sgiliau a'r wybodaeth y bydd arnynt eu heisiau i gyrraedd eu potensial.

Effeithiodd y pandemig ar gynnydd academaidd dysgwyr, yn neilltuol yng nghyswllt dysgwyr difreintiedig. Fe wnaeth hefyd effeithio ar lesiant disgyblion a staff. Mae arweinwyr ysgolion yn wynebu amrywiaeth o heriau. Mae rhai, fel presenoldeb is yn yr ysgolion, yn gysylltiedig â chwt y pandemig tra bod eraill, fel gweithredu diwydiannol yn ddatblygiadau mwy diweddar. Mae'r cyngor wedi cryfhau ei dîm i roi cefnogaeth i ddysgwyr ac ysgolion. Rydym wedi datblygu'r Dull Ysgol Gyfan ar gyfer Llesiant Emosiynol a Meddyliol. Mae 43% o'r ysgolion yn ymwneud â hyn ar hyn o bryd. Rydym wedi cynyddu'r nifer o Gynorthwyr Cefnogi Llythrennedd Emosiynol, gyda 70 ar draws ein hysgolion yn cael effaith dyddiol ar fywydau disgyblion. Mae presenoldeb yn parhau yn is na'r lefelau cyn y pandemig, gydag ysgolion uwchradd (88.4%) yn dangos gwelliant yn llawer arafach nag ysgolion cynradd (91.8%). Rydym wedi cynyddu'r cyllid ar gyfer Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) ac ehangu ein darpariaeth wrth weithredu'r strategaeth ADY. Mae'r galw yn parhau i gynyddu am leoedd ar gyfer darpariaeth arbenigol yr ydym yn eu darparu trwy ganolfannau arbenigol yn ein hysgolion prif-ffrwd.

Rydym yn parhau i ymdrin â'r bwch cyrhaeddiad rhwng disgyblion sy'n gymwys am brydau ysgol am ddim a dysgwyr eraill. Mae'r cynllun gweithredu i ymdrin â'r argymhellion o'n harolwg Estyn yn cael ei weithredu. Dengys adroddiadau diweddar gan Estyn bod dysgwyr sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim yn gwneud cynnydd da yn eu haddysg. Mae'r Cwricwlwm Cymru newydd wedi cael ei fabwysiadu yn yr holl ysgolion cynradd yn unol â'r amserlenni cenedlaethol ac mae'n awr yn cael ei gyflwyno yn yr holl ysgolion uwchradd.

Mae datblygu'r ysgol gydol oes newydd, Brenin Harri'r VIII yn y Fenni yn symud yn gyflym. Bydd gan yr ysgol le i 1,200 o ddisgyblion oedran uwchradd a 420 o ddisgyblion oedran cynradd a 200 o leoedd ar gyfer addysg ôl 16 oed. Mae'r ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg wedi parhau i ehangu, gan gynnwys adnewyddu Ysgol Gymraeg y Ffin i gynyddu'r nifer o leoedd yn yr ysgol i 210 o leoedd.

Pa mor effeithiol y mae adnoddau'n cael eu defnyddio i gyflawni ein blaenoriaethau?

Mae gennym drefniadau cadarn yn eu lle i alluogi a chefnogi cyflawni gwasanaeth. Mae'r rhain yn cynnwys cyllid, rheoli gweithlu, digidol, rheoli asedau, perfformiad a rheoli risg. Serch hynny, mae effaith cyfnod maith o gynydd ar gyflawni gwasanaethau ynghyd â'r argyfwng costau byw a chwyddiant uchel wedi ein bwrw.

Rydym wedi wynebu cynnydd yn y galw am wasanaethau, fel gofal cymdeithasol a digartrefedd, tra bod chwyddiant wedi cyfrannu at gynnydd yn y costau mewn meysydd fel cludiant o'r cartref i'r ysgol. O ganlyniad, mae'r cyngor wedi bod angen tynnu ar ei arian wrth gefn i gael y gyllideb i dafoli am y tro cyntaf mewn mwy na degawd. Rydym yn awr yn adolygu ein strategaethau galluogi i ymateb i heriau a chyfleoedd a'u cysoni â'r Cynllun Cymunedol a Chorfforaethol.

Pa mor effeithiol yw'r cyngor wrth weithio gyda rhanddeiliaid a phartneriaid ar y deilliannau y cytunwyd arnynt?

Mae partneriaeth yn greiddiol i'r ffordd yr ydym yn gweithio. Mae gan y cyngor berthynas effeithiol yn ei lle gyda nifer fawr o rhanddeiliaid sy'n ein helpu i gyflawni ein diben. Mae'r rhain yn amrywio o bartneriaethau strategol ar raddfa fawr fel Prifddinas-Ranbarth Caerdydd a Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwent i wasanaethau a rennir gyda chynghorau eraill ar gyfer gwasanaethau fel troseddau ieuencid, caffael a refeniw a budd-daliadau. Rydym wedi cryfhau'r modd yr ydym yn gweithio gyda Llywodraeth Cymru ac yn cydnabod y gallwn a'i bod yn rhaid i ni wneud mwy i ddatblygu ac adeiladu ar ein perthynas gyda chynghorau cymuned a thref.

Meysydd i'w Datblygu

Trwy'r hunan-asesiad, rydym wedi dynodi pa mor dda yr ydym yn gwneud a beth allwn ni ei wneud yn well. Hwn yw ein man cychwyn. Byddwn yn edrych ar adeiladu ar y pethau yr ydym yn eu gwneud a dysgu oddi wrthynt a cheisio gwella meysydd lle gallwn wneud yn well. Gallwch weld y meysydd i'w datblygu yr ydym wedi eu dynodi ar ddiwedd pob adran yn yr asesiad llawn. Maent yn cynnwys cyflymu cyflawni ein Strategaeth Datgarboneiddio; defnyddio dadansoddiadau economaidd newydd i fod yn sail i ddatblygu ein Strategaeth Economi, Cyflogaeth a Sgiliau a chryfhau ein gallu i weithio gyda'n preswylwyr a'n cymunedau trwy weithredu ein Strategaeth Cyfranogiad.

Mesur Cynnydd

Rydym yn defnyddio ystod eang o dulliau mesur perfformiad i olrhain ein cynnydd mewn cymhariaeth â'n blaenoriaethau. Fe welir y rhain trwy gydol yr asesiad. Nid oedd gennym dargedau yn eu lle ar gyfer y dulliau mesur yma yn ystod 2022-23. Mae'r asesiad hwn yn defnyddio'r targedau a osodwyd ar gyfer 2026-27, diwedd cyfnod y Cynllun Cymunedol a Chorfforaethol presennol. Rydym hefyd yn olrhain cynnydd mewn cymhariaeth ag ystod o fetrigau sy'n olrhain deilliannau ar lefel poblogaeth. Bydd y dulliau mesur allweddol yn cael eu cyflwyno'n gyson i'r Cabinet a'r Pwyllgor Craffu Perfformiad a Throsolwg fel ein bod yn gallu olrhain cynnydd ac addasu'r cyflwyno pan fyddwn yn brin o gyrraedd y disgwyliadau.

Beth ydych chi'n ei feddwl?

Rydym wedi cynnwys rhywfaint o'r adborth yr ydym wedi ei dderbyn gan sefydliadau eraill a byddem yn falch iawn o glywed eich barn i helpu i fod yn sail i asesiadau'r dyfodol.

Anfonwch e-bost atom yn: improvement@monmouthshire.gov.uk